

ШОЪЛ ТАВЫСЫ

РЕСПУБЛИКАЛЫК
ЯМАГАТ-ПОЛИТИКАЛЫК ГАЗЕТА

ГОЛОС СТЕПИ

РЕСПУБЛИКАНСКАЯ
ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

№ 39 (8675)

28 СЕНТЯБРЬ

2017 йыл

КИШИ ЮМА

КЫРК КИЙИК АЙЫ

1931-нши йылдан алып шыгады

ЙОЛЫГЫС

Халк пан биргелесип
куллык этувв керек

Обткен юма Дагестан Аькимбасы Рамазан Абдулатипов республикадынъ муниципаллык туъзилслерининъ янъы сайланган етекшилері мен: Буйнакск каладынъ аькимбасы Исламудин Нургудаев, Докузпарин районнынъ аькимбасы Абдурагим Алискеров, Левашин районнынъ аькимбасы Шамиль Дабишев, Ногай районнынъ аькимбасы Мухтарбий Аджеков пан йолыгыскан.

Йолыгыстынъ басында ок Рамазан Абдулатипов муниципалитетлер басшыларына шайытламалар тапшырды. Дагестан етекшиси сайлавлар енъувшилерин кутлап, оларды белсенли эм етимисли куллык этуввге онълады. «Ногай району бек маънели район. Тек коьп заманлардан бери онда аьллер онъайлы тувыл эди. Мен районда бир неше керек болганман, аькимбаслар ман йолыгысканман. Мухтарбий Аджеков – озининъ халкы акындатынышсызланатаган, таза эм намыслы аьдем. Мен сизди кутлайман! Баьримиз бирге косылып бизге районды яшавдынъ баска оьлшемине эм оьрленувв йолына шыгарув керек. Ол Дагестанда ийги дегенлердинъ бириси болмага тийисли. Соны эсте тутып иске урынув керек!» – деген Рамазан Абдулатипов эм республикадынъ Экономика эм территориаллык оьрленувв министерствосы ДР Аькимбасынынъ эм Оькиметининъ

администрациясы ман бирге районда ал деп этилинмеге керек шаралардынъ эсабын аьзирлеп турганы акында косты.

Дагестан Аькимбасынынъ соьзлери мен Докузпарин району энъ де онъайлы район деп саналады. «Ол уйкен тувыл эм берк район. Баскалардай болып, онынъ да ишки маъселелери бар. Соны ман бирге ДР Аькимбасынынъ эм Оькиметининъ администрациясынынъ етекшисининъ биринши орынбасары Владимир Деревянко ман республикадынъ Экономика эм территориаллык оьрленувв министри Раюдин Юсуфовка Докузпарин районнынъ бас сораьларын шешуввде болган шаклы коьмек этпеге керек болады», – деп тапшырды республика Аькимбасы.

Рамазан Абдулатипов янъы сайланган муниципалитетлер аькимбасларын законлар ман келисли кепте ислемеге шакырды. Онынъ соьзлери мен, баьри муниципал-

лык туъзилслери ушин энъ де маънелиси – депутатлар йыйынлары эм яшавшылар ман биргелесип аьрекет этувв. Тек соьйтип бирге косылысып муниципалитетлер яшавшыларынынъ яшав яктан маънели сораьларын шешпеге болады. «Гражданлар патшалык властининъ куллыгына кайдай белгисин беруьви мен коьп ягыннан ерли самоуправление органларынынъ ис аьрекеті байланыслы», – деген сенимин билдирди республика етекшиси.

Йолыгыстынъ барысында Рамазан Абдулатипов муниципалитетлер аькимбасларына яшавшылар ман куллык юри-туьв ягыннан тийисли борышларын коьрсетип белгиледи: «Оьз районнынъыздынъ яшавшыларына уйкен сый-оьрмет пен янасув керегеди. Оларды юритилип турган ислерге киргистпеге тарык болады. Аьдемлер мен йолыгысынъыз, олар ман маънели сораьларды ойласынъыз. Бизде хабарласув негизинде шешилип болмастай маъселелер йок».

1-нши ОКТЯБРЬ – ЭСЛИ АЬДЕМЛЕР КУЬНИ

Кутлав

Сыйлы ветеранлар, пенсионерлер эм ясуьйкен несилдинъ ваькиллери!

«Ногайский район» МО администрациясы эм Депутатлар йыйыны сизди Ясуьйкенлер куьни мен кутлайды. Октябрь айынынъ биринде, биз аьдетке коьре, бу байрамды белгилеймиз. Сол байрам аркалы биз ясуьйкенлерге суьйимимизди эм сыйымызды, юрек сезимлеримизди эм йьлувлыгымызды коьрсетемиз. Ясуьйкен несилдинъ коьплери ветеран организациялардынъ туъзилиси-

не кирип, районнынъ ямагат, маданият эм спорт яшавында да белсен катнасып келедилер.

Баьрин де, кимлер тийисли тыншаювда болып, оьзлерининъ ясларына карамастан, ислейтаганларды да бу байрам ман кутлаймыз. Сизинъ сулыпка бай йьлларынъыз аьли де бизге пайдасын аькелсин. Ден савлык, тынышлык эм узак оьмир сизге!

М.Аджеков,

«Ногайский район» МО аькимбасы.

Р.Насыров,

«Ногайский район» МО Депутатлар йыйынынынъ председатели.

САВГА

Аьдем иси мен ярасык

«Айланай» патшалык фольклор-этнографиялык ансамблининъ хореографы Альмира Ораш кызы Тунгата-ровадынъ иси коьз алдымызда. Ол ногайымыздынъ маданиятын оьрлендируьвге аз косымын этпейди. Альмира оьзи куллык этетаган «Айланай», «Карлыгашлар» биюв ансамбльлерининъ агзалары ман кайдай туьрли кызыклы биювлерин де салып келеди. Солар республика, район эм солардынъ шетлеринде де коьрсетилинип, коьплерди суклантып келедилер.

«Аьдем иси мен ярасык» деп босына айтылмаган. Сол соьзлерге Альмира буьгуьнлерде тийисли болды. Ол

оьзининъ кыйын салувы ман ансамблининъ хореографы VII Халклар ара Цамаури фестивалинде Дагестан Республикасынынъ Оькиметининъ председатели А.Гамидовтынъ колынан Дагестан Республикасынынъ ат казанган артисткасы деген савгады алган. Ак юректен сол савга ман сизди, Альмира, кутлаймыз. Сизинъ этетаган исинъыз элимиздинъ маданиятына

уьйкен косым.

БИЗИМ ХАБАРШЫ.

Суьвретте: А. Тунгата-рова.

ЙЫЙЫН

Коьрсетимлерди ийгилендирмеге борышлымыз

«Ногайский район» МО администрациясында аьр юмалык кезекли аппарат йыйыны бу йол ийги хабардан басланды. Район администрациясында таймастан 40 йыл узагын да намыслы кепте ислеп келеяткан Зульфира Зармухамедовна Колдасовадынъ мерекеси мен байланыста «Ногайский район» МО аькимбасы Мухтарбий Аджеков оны шатлыклы аьлде кутлады эм ога кутлав адреси мен шешекей байламын тапшырды.

Муннан сонъ район етекшиси озган юма Махачкалада Дагестан Аькимбасы Рамазан Абдулатипов быйыл республикада янъы сайланган район аькимбаслары ман оьткерген йолыгыс акында кыска кепте хабарлады. (Сонынъ акында материал бу номерде баспаланады).

Йыйыннынъ куьн йосыгына шыгарылган район яшавшыларына патшалык коьмеклерин беруьвдинъ регламентлери эм техносхемалары бойынша район етекшисининъ распоряжениесин авыл поселение аькимбасларынынъ толтырувы акында район администрациясынынъ информация технология-

лар ведущий специалисти Алимхан Бальгишиевтинъ билдируьвин тынъладылар.

Онынъ айтувы ман, «Ногайский район» МО администрациясынынъ Ногай районндагы МФЦ ман «бир терезеден» деп аталган йорык бойынша туъзилген келисуьви бойынша этилинген ярдамлар саны быйылдынъ 19-нши июлине 45 деп белгиленген. Алдынгы туъзилген келисуьв тайдырылып, Дагестан Республика-

сынынъ Оькиметининъ 146-р номерли распоряжениесине коьре янъысы аьзирленеек. А.Бальгишиевтинъ билдируьви мен, 45 техносхемалары бойынша тек 2 патшалык ярдамлары МФЦ-да тергевди оьткенлер эм тек 2 патшалык коьмеклерине ФРГУ номери берилген.

Быйылдынъ 25-нши сентябрине ЕСИА (идентификация эм аутентификациядынъ ортак бир тармагы) бойынша гражданларды эсапка алув

орталыклары Ногай районнынъ 9 авыл поселениелеринде ашылган, солай ок район администрациясы ман Ногай району бойынша МФЦ да косылганда, баьриси гражданларды эсапка алуьшы 11 орталыклары бар. Сентябрьдинъ 25-не авыл поселениелери бойынша ортак планда коьрсетилген 3345 аьдем орынына 280 гражданлар эсапка алынган, ол сан 100 проценттен тек 8,3 проценти болады. Айтпага, район ериндеги уйкен авыллар: «село Кунбатар» СП МО бойынша планда 436 аьдем орынын, 125 яшавшы, «сельсовет Каргасский» СП МО бойынша пландагы 536 аьдем орынына 67 яшавшы эсапка алынган, сол ок заманда «сельсовет Коктюбинский» СП МО бойынша пландагы 765 аьдем орынына бир аьдем де эсапка алынмаган.

Халкка электронлы ярдамларын беруьв бойынша гражданларды эсапка алуьв бойынша Ногай району республикада кері калатаганы акында район етекшиси М.Аджеков билдирди. Янъы йьлга дейим бу яктан коьрсетимлерди ийгилендируьв керек. Район аькимбасы МФЦ-да

регистрацияды оьтуьв деген сондай авыр ис тувыл экенин айтып белгиледи. Халкка ол косымша ярдам: аьдемлер уйлериннен шыкпай хыйлы буйымларын битирееклер.

Йыйында «Ногайский район» МО аькимбасынынъ орынбасары Баймагомед Ярлыкпав быйыл Уллы Октябрь Социалист революциясына 100 йыл толувы ман байланыста авыл поселение аькимбаслары соны белгилевдинъ оьз планларын туьзбеге кереги, тезден район прокуратурасы авыл администрацияларынынъ антитеррорист комиссияларынынъ аьрекетин тергееги акында билдирди.

«Ногайский район» МО Депутатлар йыйынынынъ председатели Руслан Насыров «село Терекли-Мектеб» авыл аькимбасына эм ис коллективлерге янъыларда оьткерилген суббоникте катнасканлары ушин разылыгын билдирди.

Йыйында баска сораьлар да ойла-сылды.

М. ЮНУСОВ.

Суьвретте: «Ногайский район» МО аькимбасы Мухтарбий Аджеков Зульфира Колдасовады кутлайды.

ШАРА

Яслар дуняясы

Дагестан Республикасынынъ прокуратура-рынынъ «Коблем информация амаллары ман биргелес ислеви акында» буйрыгынынъ (16.07.2013й. №83/40) 4-нши пунктун толтырув ниет пен, район прокуратурасы Россия Федерациясынынъ Генераллык прокуратура-сы, 2009-ншы йылдан алып, «Мир молодежи» регионлар ара ямагат фонды ман яшав-га шыгарылатан, VIII Савлайроссиялык «Новый взгляд» деп аталган социаллык рекла-ма бойынша конкурсын озгарувга ярдамын косушы болатан акында билдиреди.

Бу шарадынъ озгарылуви ясларга соци-аллык маьселелердинъ шешилувви бойын-ша озлерининъ ойларын билдирмеге мыр-сат бередит. Алы озгарылатан конкурстынъ темасы: «Прокуратура коррупцияга карсы». Сол конкурста катнаспага суьйгенлер оз кул-лыкларын 2017-нши йылдынъ 29-ншы сентя-бриннен алып бермеге боладылар. Енъуьви-лерди Россия Федерациясынынъ Генераллык прокуратурасы савгалак эм сол ийги озге-рис 9-ншы декабринде Халклар ара корруп-ция ман куьресуьв куьнинде болак. Конкурс акында толы билдируьв <http://tvooykonkurs.ru/about/docs/>. сайтында таньсплага боласыз.

Мунда 14 ястан 30 яска дейим яслар катна-спага боладылар.

А. ДИЛЬМАНБЕТОВ,

Ногай район прокуратура-сынынъ орынбасары юстиция киши советниги.

КАЛА КУЬНИ

Сыйлы эм эстеликли байрам

Бу йылдынъ 23-24-нши сентябринде Махачкала озининъ 160 йыллык мере-кесин кенъ байрамшылады. Байрамга деп Россиядынъ туьрли регионларыннан эм шет элдериннен конаклар келген эди-лер. Байрам шаралары каладынъ туьрли майданларында уйгынланып оьртилер. Мерекели шарага деп кала таньмастай туьрленди: онлаган орамлары, парклары ярастырылганлар. Байрам майданлары коьплеген орамларында орынласкан эди-лер. Бир неше майданларында кызыклы концертлер, йыл сайын оьтетаган «Цама-ури» фестивали, арканда юрген артист-лерининъ коьрсетуьвлери, выставкалар, экстрим- шоу эм сондай баска затлар оьт-тилер. Шара оьткен кайсы ерде де миллет аслары аьзирленген эдилер. 14 миллет азбарларында йыйылган конаклар даге-стан халкларынынъ бай маданиятлары ман таньстылар.

Байрамнынъ ашылувыннан алып, майдан-лардагы азбарларда туьрли миллетлерининъ саз алатлары токтавсыз ойнадылар.

Байрамда Россия, Турция эм Дагестан хал-клары ара кардашлыгынъ белгиси болып, келеекте дослыкты беркитуьв мырат пан, кала майданына тас салынуви да шатлыклы аьлде оьгтти.

Байрамнынъ экинши куьнинде де спорт-маданиятлык шаралары оьртилер. Баска болып кала мерекесине багысланып, авиашоу да уйгынланган эди. Летчиклер йогарыда Рос-сия эм Дагестан Республикасынынъ байрагын

оьктемли юргисттилер. Дагестаннынъ пат-шалык филармониясынынъ язгы майданында «Махачкаладынъ яс юлдызлары» деген кон-церти, каладынъ шомьлуьв еринде кум скульп-турасы бойынша фестивали оьгтти.

Махачкаладынъ 160 йыллык мерекесин байрамшылав шарасында Дагестан Респу-бликасынынъ Аькимбасы Р.Абдулатипов та ортак-шылык этти.

Ол кала яшавшыларын сыйлы байрам ман

кутлады.

– Махачкала – озз баскалыгы болган кала болады, неге десе мунда 160 йыллар бойы туь-рли халклар эм динлер тынышлыкта эм тил бирликте яшап келедилер, – деди ол озз соьй-левинде.

Байрамга деп уйгынланган концерт туьрли туьсли салют пан тамамланды.

Байрамнынъ сонъында ясларга биюьвлер оьгтти.

РАЙОН АДМИНИСТРАЦИЯСЫНДА

Токтас кабыл этилинип алынган

2017-нши йылдынъ 18-нши сен-тябринде «Ногайский район» МО администрациясында озз эрки мен террористлик эм экстремистлик аьре-кетин койып, тынышлы яшавга кайт-пага суьйгенлерге ярдам этуьв уьшин комиссиясынынъ туьзилуьви мен байланыста «Ногайский район» МО аькимбасы М.Аджековтынъ токтасы кабыл этилинип алынган.

Сога коьре, террористлик эм экс-тремистлик аьрекетин бардырган аьдемлер озз ыхтыярлары ман тыныш-лы яшавга кайтпага суьйгенлерге ярдам этуьв уьшин туьзилген комис-сиясынынъ агзаларыннъ кетуьви мен байланыслы болып, 1-нши номер-ли приложениеге коьре, комиссияды беркитпек;

– 2016-ншы йылдынъ 16-ншы февралинде 9-ншы номерли «Ногай-ский район» МО аькимбасынынъ ток-тасынынъ сол ок приложениеси куь-шиннен тайган деп санамак;

– 2016-ншы йылдынъ 16-ншы февралинде 9-ншы номерли «Ногай-ский район» МО аькимбасынынъ ток-тасынынъ 2-нши приложениесининъ 4-нши абзацындагы «рассмотрение спорных вопросов, в том числе свя-занных с землей на территории МО «Ногайский район» деген соьзлерди тайдырмак;

– бу токтасты «Ногайский район» МО администрациясынынъ официал-лы сайтында баспаламак.

Комиссия агзалары:

1. **Аджеков М.К.** – «Ногайский район» МО аькимбасы (комиссия председатели).

2. **Ярлыкапов Б.А.** – «Ногайский район» МО аькимбасынынъ ямагат кавыфсызлыгы бойынша орынбаса-ры (комиссия секретари).

3. **Насыров Р.К.** – «Ногайский рай-он» МО Депутатлар йыйынынынъ председатели (соьйлесуьвге коьре).

4. **Сантов Э.С.** – «Ногайский рай-он» МО Ямагат палатасынынъ председатели (соьйлесуьвге коьре).

5. **Погорелов А.П.** – Дагестан Республикасы бойынша Россиядынъ УИИ УФСИН ФКУ Тарумовкадагы муниципалитетлер ара филиалы-нынъ етекишиси (соьйлесуьвге коьре).

6. **Янполов А.А.** – Дагестан Респу-бликасы бойынша РФ УФСБ-сынынъ 3-нши боьлигининъ Кизляр каласында-гы етекишиси (соьйлесуьвге коьре).

7. **Койлубаев А.И.** – Ногай райо-ны бойынша Россия ОМВД етекиш-си (соьйлесуьвге коьре).

8. **Бухсаев А.Х.** – «Ногайский район» МО администрациясын-да юридический сораьлар бойынша тамада специалисти.

9. **Такташев Р.Р.** – «Ногайский район» МР ЦЗН ГКУ етекишиси (соьйлесуьвге коьре).

10. **Аджиманбетова З.С.** – «Ногайский район» МО админи-страциясындагы ясы етпегенлер ислери эм олардынъ ыхтыярларын коршалав бойынша комиссиясынынъ яваплы секретари.

11. **Атангулов М.Р.Э.** – Район имамы (соьйлесуьвге коьре).

12. **Кожаева Э.Ю.** – «Шоьл тавысы» республикалык газетасы-нынъ бас редакторы.

Конференция октябрь айда оьткерилеет

Янъыларда «Ногайский район» МО администрациясы-нынъ аькимбасы Мухтарбий

Аджековтынъ «Район конфе-ренциясын оьткеруьв бойын-ша уйгынлав комитетин туь-зуьв акында» деп аталган рас-поряжениеси кабыл этилинген.

Сол распоряжениеге коьре, халктынъ аьдетли ян-коьнъл, маданият эм тарих аьдетлери, ямагат яшав нормалары, аьел-динъ социаллык институтын саклав, демографиялык кри-зисти енъуьв, ямагатта граж-данлар макулласуьвин берки-туьв негизинде яшавшыларды ян-эдаплык ягыннан тербия-лавда тармаклы эм комплек-сли янасуьвларды кеплендируьв ниет пен быьылдынъ октябрь айында район конференциясын оьткеруьв каралган.

Айтылган шаралар аьзирлев эм оьткеруьв уьшин тоьменде-ги сырасы ман уйгынлав коми-тети туьзилген:

Аджеков М.К. – «Ногай-ский район» МО администраци-ясынынъ аькимбасы, уйгынлав комитетининъ председатели.

Насыров Р.К. – «Ногайский район» МО Депутатлар йыйы-нынынъ председатели, уйгынлав комитетининъ председатели-нинъ орынбасары (соьйлесуьвге коьре).

Ярлыкапов Б.А. – «Ногай-ский район» МО администраци-ясынынъ аькимбасынынъ орын-басарынынъ куллыгын юритуьв-ши, уйгынлав комитетининъ

председателинынъ орынбасары.

Уйгынлав комитетининъ агзалары:

Шандавова Т.Н. – «Ногай-ский район» МО администра-ция ислерининъ управляю-щий.

Абубекерова С.К. – «Орта-лык район китапханасы» МКУ директоры, хатын-кызлар рай-он советининъ председатели.

Балигишиев З.К. – «Ногай орталык район больницы» ДР ГБУ бас врачы.

Кудайбердиев Я.Т. – «Ногайский район» МО адми-нистрациясынынъ маданият боьлигининъ етекишиси.

Кожаева Э.Ю. – «Шоьл тавысы» республикалык газе-тасынынъ бас редакторы (соьйлесуьвге коьре).

Мурзагишиев Р.Т. – «Ногайский район» МО аьким-басындагы Ясуьйкенлер сове-тининъ председатели.

Нургушиева А.Б. – «Ювсан» деп аталган бойсын-майтаган ямагат газетасы-нынъ яваплы секретари.

Отегенова К.Ю. – «Ногай-ский район» МО администра-циясынынъ билимлендируьв боьлигининъ етекишиси.

Сантов Э.С. – «Ногайский район» МО Ямагат палатасы-нынъ председатели.

Сангишиев А.М. – Согыс, ис, Савытлы куьшлерининъ эм ыхтыяр саклавышы органлары-нынъ район советининъ пред-седатели.

Сарсеев С.А. – «Яслык» МЦ МБУ директоры.

Ярикбаева Б.С. – ЗАГС район боьлигининъ етекишиси.

Атангулов М.Р.Э. – Ногай районунынъ имамлар совети-нинъ председатели.

Аджибайрамов З.К. – «село Терекли-Мектеб» СП МО аькимбасы (соьйлесуьвге коьре).

Отегенов З.М. – «сельсо-вет Ортатюбинский» СП МО аькимбасы (соьйлесуьвге коь-ре).

Мамаев К.З. – «сельсовет Карагасский» СП МО аькимба-сы (соьйлесуьвге коьре).

Арсланов А.М. – «село Червленные Буруны» СП МО аькимбасынынъ куллыгын юри-туьвши (соьйлесуьвге коьре).

Бариев А.Б. – «село Кунба-тар» СП МО аькимбасы (соьй-лесуьвге коьре).

Суюндиков З.Б. – «сель-совет Коктюбинский» СП МО аькимбасы (соьйлесуьвге коь-ре).

Елманбетова С.К. – «село Кумли» СП МО аькимбасы (соьйлесуьвге коьре).

Динакаев Я.С. – «сельсовет Карасувский» СП МО аькимба-сы (соьйлесуьвге коьре).

Кульдиев А.И. – «сельсо-вет Арсланбековский» СП МО аькимбасы (соьйлесуьвге коь-ре).

Елгишиев Р.Р. – «село Эди-ге» СП МО аькимбасы (соьй-лесуьвге коьре).

Ногай халкынынъ бактысын ойлап

(Басы 38-нши номерде)

Бу зат 1926-ншы йылда басланган. Совет властининъ энъ баслапкы йыллары. Элимизде билимсизликти йок этуув бойынша куллыклар этилинеди, мектеблер тузилдилер. Аыр бир халкты оз тилинде окумага шақырадылар. Халклар коьп болган сонъ эм кайбир тиллер бир-бирине ювык болган саялы, патшалыгымыз кишкей халкларды, уйкен кардаш халклары ман коспага токтасады.

Астраханъ областинде 3 тюрк тилли халклар яшайдылар. Олар саны бойынша коьп болган татар, казах миллетлери эм аз санлы ногай халкы боладылар. Белки бу фактор да оз себеблигин эткен болар, партия Астраханъ регионинда тил кайдай аьде экенин уйренмеге деп сенип, белгили алим Николай Баскаковты йибереди. Ол оз исининъ тамамы этип, ногайлар татар тилине уйренмеге болаяклар деген ойына келеди. Элимиз тамамында регионда ногайлар йок, тек татарлар бар экени акында айтты. Авыл мектеблеринде 1960-ншы йылларга дейим ногайлар татар, 1960-ншы йылдан сонъ орыс тиллеринде окыйдылар.

1990-ншы йылларда астраханъ ногайларынынъ вакиллери Москва каласына конференцияга келген эдилер. Конференцияда бир карт атай туруп, астраханъ ногайларынынъ алдында куьнали экенин билдирди. Ол коьп йыллар артта областьке келип, сол политика бойынша аьрекет эткенин айтты. Бу аьлимнинъ аты Баскаков эди. Ол кеширувди тилеп уьлгирди. Тек

не уьшин ол акыйкатлыкты сол кадир заман саклап юргенин аьнламаймыз. Астраханъ областинде 1979-ншы йылда Савлайсоюзлык яшавшылар санын язувынинъ коьрсетувлери бойынша 86 ногайлар, 1989-ншы йыл олардынъ саны 3958-ге дейим эткен. Бу йылларда ногайлардынъ кайтадан тувувы басланды. Ногайлар озлерин татар тувул, ногай миллет этип санап басладылар. Роза Рахимовна бизге уьшин коьрсетип, даьмли ногай шай этип, бизди ашатты.

Ол ногай конаксуьрлигин де коьрсетти. Оьзи 63 ясында, мектебте тарих эм обществознание сабагын бередиди. Сол тармакта ол 40 йылга ювык аьрекет этеди. Муннан коьп йыллар артта ол КПСС сырасында болган, парторг исин юриткен. Онынъ ялынлы соьйлевинде партия белсенлиги бары сезиледи. Кабинетининъ ишинде

ногайлардынъ тарихи, яшавы акында китаплер, классикалык адабияты, дисклер орын тапканлар. Роза коьп аьдемлер акында бизге хабарлады. Олар ман байланыспага деп, телефон номерлерин де берди. Сиз олардынъ аьр кайсысына да бармага керексиз, дегенди айтты. Ол бизге Астраханъ области бойынша йол коьрсеткиш болды. Биз ога сол зат уьшин уйкен разылыгымызды билдиремиз.

Роза Исаналиева ногай авылында, ата-анасы ногай тилинде соьйлеген аьелде тербияланган. Мектебте ол орыс тилин окуган, орыс классиклерин, совет адабиятын терен уйренген, казах, татар, калмык шаирлерининъ шыгармалары ман да таныс болган. Ама ногай шаирлерди билмеген. – Биз оз адабият тилин, тарих эм маданият асабалыгын билмеген неси боламыз. Биз картада да йок болганмыз. Тарих бойынша

тек аьлиги карталарда Ногай Ордасы коьрсетиледи. (1960-70-нши йыллардагы СССР тарих карталарында Ногай Ордасы коьрсетилинип келген). Ызгы йылларда ол зат болмаган эм онынъ акында сес коьтерип айтпаганмыз. Биз орысша ойлаймыз эм сол тилде соьйлеймиз. Биз казахлар яде татарлар тувылмыз. Биз кайдай ды эки якка боьлинув сезимди дайым сезип келгенмиз. Аньлайсыз ба? Сол сезимди мен сизге еткермеге суьемен. Сол заманларда бизде миллет аьнламлык сезими аьли де уйклап турган болган, ама ол соьнмеди, сакланды, – дейди Роза.

Хабарласувымыздынъ барысында ол оз миллет баскалыгын коьрсететаган ятлавын да окуп эситтирди.

1979-ншы йыл Роза йогары билим алганнан сонъ, Астраханъ каласынынъ мектеблерининъ биревине барды. – Онда баьриси де оқы

тувшылардынъ исин ийгилендирув бойынша институтыннан келеек эр аьдемди саклайдылар. Ол эр аьдем казах па, ногай ма экен деп, мен де ойланаман. Боьлмеге киргенлейин ок, ол мага карап бурылып, йыйылганлардынъ савлайынинъ алдында мени мен ногайша соьйлеп баслайды. Ол калай болады? Мен яшавымда бир де орыс тилинде соьйлейтаган аьдемлер арасында, оз тилимде соьйлемек эдим. Мага коьре, сол зат келисиз кылык болып коьринди. Ама мен де ога ногайша явапладым. Мага коьре, ол революция эткендей эди, – дейди кыскаякы.

Роза ман сол заман соьйлеген Равиль Мухамедович Джуманов (яткан ери еннетли болсын) эди. Сол йылларда ол «Бирлик» ногай маданиятынинъ ямагатын етекшилеген. Сол ок организациядынъ 2014-нши йылга дейим председатели болган. Р.Джумановтынъ уйгынлавыман Астраханъ областинде Джанибековтынъ окувлары, туьрли адабиятлык ярыслары озгарылганлар. Баска болып, ногай халк маданиятынинъ куьнлери, «Шешекейлер» деген балалар уьшин фестивали уйгынланып оьткен.

1983-нши йылда Роза Кисловодск каласына барганын эсине алады. Вагонлардынъ биревинде ога ногай тилинде ясуьйкен кыскаякы терезеди ашынъыз деп, тилейди. Йолавшылар танысып хабарласадылар.

– Кыскаякы ногай миллетли экенин эм Дагестан Республикасында яшайтаганын билип, уйкен аьжейипке

калдым, – дейди Роза. Соьйтип Роза кесеклеп болса да, оьзи уьшин ногайдынъ дуныясын ашты. Оны ман кызыксынып баслайды эм аьвлетлеринде де ногай миллет сезимди уяндырып баслайды.

– Алдын ногай халкынынъ баскалыгын танытпага деп, кайтип шақырганын, билесиз бе? Ногай ясларды, бизге келинъыз деп, ногай тилинде шақырганлар, оннан сонъ биревге де билдирмей, кулагына хабарлаганлар, – дейди ол. Бир неше йыллар оьткен сонъ, Розады бир ерде тувул, а партия конференциясында ногайлар акында хабарламага тиледилер.

– Сав кеше уйкламай, мен оьзимди кыйнайтаган сезимлеримди язаман. Окуяк докладымды бирев де ногайларды туьбиннен йок этип болмаяклары акында ойларым ман тамамлайман, – дейди Роза.

Розага конференцияда айткан соьзлери уйкен етимис аькелди. Сол затлар аьдемлерге керекли билдирув эди, ойланмага амал болды.

1989-ншы йыл яшавшылардынъ санын язув юреектен алдын областьте ногайлар анъсыздан бар экени белгили болады. Оннан сонъ биз белсенли аьрекетти басладык, басында сол затлар йок эди. Менде де аьли де совет заманынынъ тербиясы болган болар, мен ярайды яде йок деген буйрыкты алмай туруп, аьытлап болмаганман. Оннан сонъ мен йигерлендим, аьналадым, оьстим, – дейди кыскаякы.

СЕРГЕЙ ЧЕБАНОВ.
(Ызы болаяк).

Шет элинде ногайлардынъ йолыгысы

Халклар ара ногайлардынъ футбол ярысынынъ кезеги Норвегия элининъ бас каласы Ослода бу йылдынъ 15-18-нши сентябрь айында уйгынланып оьгтти.

Ойыннынъ уйгынлавысы норвегия ногайларынынъ ямагаты болады. Оны Низаметтин Демирес етекшилейди.

Россия атыннан барган делегациядынъ бас уйгынлавысы эм спонсоры Москва каласынынъ Регионаллык ямагат организациясы болады. Халклар ара ногай ярысы проектине йолды сол организациясы ашкан. Сол заман 2015-нши йыл Норвегия, Турция эллерининъ командалары келген эдилер. Оннан сонъ 2016-ншы йыл конакларды, олардынъ ишинде Россия командасы да ортакшылык эткен, Турция эли хош алган эди.

Бу йыл ишинде Халклар ара ярыста 7 эллеринде яшаган ногайлардан туьзилген командалары, айтпага, олар Россия, Турция, Норвегия, Швеция, Голландия,

Румыния, Германия эллериннен болады.

Ярыс мырады спорт эм маданият шаралары тармагында ногайлар ара катнасларды оьрлендирув болады. Оьткен йыл ман тенълестиргенде, катнасувшылардынъ саны 7 элге дейим оьскен. Сол зат аьдет болып калаягына, келеек турнирде баска эллериннен де командалар катнасаыгына сенемиз.

Ногай футбол лигасы – ногайлардынъ бирлесуьви уьшин проект болады. Ол ногайлардынъ районлар, регионлар ара бирлесуьви акында соьз тувул. Савлай дуныяда яшайтаган ногайлары олардынъ ара катнасувына меже йок эм болмаягы акында шекленмейдилер. Дуныядынъ кайсы еринде де ногай деген аьвелги эм оьрметли ногай халкынынъ бир кесегидеп белгилейдилер.

16-ншы сентябрьде ярыс Осло каласынынъ орталыгында оьгтти. Ойыннынъ финаллык кезеги-

не Россия эм Голландия эллериннен командалары шыктылар. Россиядан барган Карашай-Шеркеш Республикасынынъ Икон-Халк авылыннан «Шаьбден» командасы тиресип ярысуьвда 1:0 эсап пан, енъуьвши болып шыкты. Уьшинши орынга ярыс иеси – Норвегия элинде яшайтаган ногайлардан туьзилген командасы тийисли этилди.

Ярыстан сонъ пресс-

конференция оьгтти. Онда Европанынъ баьри ногай ямагатларынынъ вакиллери де ортакшылык эттилер.

2015-нши йылдынъ сентябрь айында футбол бойынша I Халклар ара ногайлардынъ ярысы оьткени акында эсинъызге туьсиремен. Ярыстынъ официаллык уйгынлавышылары Москва каласынынъ Ногай ямагат организациясы болды. Ярыска деп Турция эм

Норвегия эллериннен ногайлардан туьзилген командалар келген эдилер. Аьлиги ярыс та алыс эм ювыктагы шет эллеринде яшайтаган ногайлар ман катнасты бардырады. Оннан сонъ 2016-ншы йылда конакларды Турция элинде хош алдылар.

Россия атыннан вакиллерди эм катнасувшыларды йыл сайын Халклар ара ярысына Москва каласынынъ Ногай ямагатынынъ организациясы айырып йибереди.

Ногай ямагаты атыннан йылы йолыкканы уьшин ярыс уйгынлавышыларына уйкен разылыгымызды билдиремиз. Сол зат дуныяда яшайтаган савлай ногайларын ювыкластырув амалы болып, оз тарихлик элинен алыста яшаганларга оз маданиятына, динине, аьдетлерине тагы да бир алааллык уьлгиси болаягына шекленмеймиз.

ДЖАЛИЛЬ ОРАЗБАЕВ.
Суьвретте: шарадан коьринис.

РЕДАКЦИЯДЫНЪ ПОЧТАСЫННАН

Авылымыз разы болар эди

Аялы, редакция!

Уйкен элимиздинъ авыл-калаларындай болып, бизим Батыр-Мурза авылында да янғы окуп йылы шатлыклы аялде басланды. Мундагы мектебте аялы 100-ден артык балалар окойдылар. Коллективте коып йыллардан бери билимли, оыз исин суыйген оытувшылар Асият Тангатовна Шандиева, Зафира Абдулганиевна Дильманбетова, Райхан Абибуллаевна Шамбилова, Улимет Сейдалиевна Оразбаева, Тайрат Зиявдиновна Бодениязова, Сайлав Зиявдиновна Бийболатова эм баскалар куллык этедилер.

Авылымыз кишкей болса да, онынъ оыз алдына кызыклы тарихи бар. Быйыл Уллы Аталык согысы йылларында Сырт Кавказ уышин согыслар баслануына тувра 75 йыл толады. Сол сав элимизге авыр эстеликли заманларда бизим авыл мектебининъ меканы кесек заманга эвакуогоспитальге айландырылган. Моздок беттеги урысларда каты яраланганларды бир юмага ювык мунда тургызып, сонъ Кизлярдагы госпитальге аыкететаган эдилер.

Эстеликли 1942-нши йыл эсимизде. Тылда калган кыскакылылар кырда аслык, уйшилигинде бав шашып куллык эткенлер, фронтка йылы кийимлер тигип йибергенлер. Сол дав йылларында меним халкым ашлык, яланъашлык коырди. Авылда бир эр кисе де калмады, баырсин де согыска аыкеттилер. Тек бир «Ахран» («охрана» деген орыс соьзден) Юсуп Курганов халктынъ малынмуылкин саклав куллыгын юриткен. Сол 1942-нши йылдынъ язынынъ ызында бизим авылга да немец аьскершилери келдилер. Немецлер кешелеп халктынъ анъын, яравлы муылкин аыкететаган эдилер. Яс кызларды олардан тыгып саклаганмыз.

1945-нши йылда дав кутылды. Авылымыз яшавын кайтадан туьзбеге киристи. Сол йылларда согыстан кайтып келген аьскерши авылдасларымыз авылды кайтадан аягына тургызулга баыри куышин салдылар. Бу исте оыз кайратлыгын «Бирлик» колхозынынъ председатели Кельдимурат Койлакаев, колхозшылар Шодай Аблезова, Оспан Зариев, Малек Диль-

манбетова, Апак Сариева, Беризат Ваисова, Аьжей Курганова эм коып баскалар коьрсеткенлер. Сондай авыр заманларда да патшалыгымыз мектеблерди мутпады. Давдан сонъ мектебке ислемерге яс орыс, татар миллетли оытувшылар да келдилер. Айтпага, татар миллетли Роза Махмуджановна, кумык Зекерья Межитов, орыс Лидия Федоровна Доброва, ногай Ажахмет Сагинди-ков авыл балаларын оыттылар. Ажахмет Сагинди-ков болса, мектеб директоры болып куллык этти. Аялы де мектебте онынъ кызлары, кедеси, йиенлери ислеидилер. Мектебти аялы яс оытувшы Айгуль Менласанова басшылайды. Ол оызи ногай тили эм адабият окуп сабакларын юритеди. Ол баыри ерде де оызин тек ийги ягыннан коьрсетеди. Янғы окуп йылында школамыздынъ окувшыларына, оытувшыларына, яс директор Айгуль Менласанова коып уьстинликлер йораймыз.

Авылымыздынъ школасынынъ аялиги меканы 1970-нши йылда совхоз куллыкшыларынынъ куыши мен салынган. Мектебимиздинъ оызининъ меканы йоклыктан бу мекан сога берилген. Эндигиси сол мекан неше йыллардан бери авмага турган аялге етискен. Онынъ боьлмелерине йылда да тиревлер салынып коьртиледиди. Мектеб меканы кайсы заманда да авмага болады. Йылда да бу мектеб меканында ислемеге ярамайды деп протокол салып кетедилер, ама ис оыз орыныннан козгалмай кала береди. Мектебте сув да йок, меканды йынайтаган хатынлар сувды ер-ерден тасып юредилер. Оннан сонъ авылымыздынъ 2 орамында электроырыгы йок. Биз неше йылдан бери Червленные Буруны авылындагы энергетиклер етекшисине тилеймиз, ама тилеклеримизге бирев де эс бермейди. Мектеб меканын курув, артезиан каздыртув, электроырыкты онълав ислери амал болса кешикпей юритилсе экен. Сол затка авылымыз бек разы болар эди.

Авылда аялы газ, балалар бавы, межигит бар. Авыл яслары соларды оыз куыши мен курганлар.

А.САРИЕВА,

Батыр-Мурза авылы.

НОГАЙ РАЙОНЫНДА КОНАКТА

Эдиге баьримизге де ортак

Янғыларда Ногай шоьлге сыйлы конаклар кардаш казах халкынынъ ваькиллери – С. Баишев атындагы Актюбе каласындагы университетининъ президенти, философия илмилерининъ докторы, профессор Ахан Бекежан, экономика илмилерининъ кандидаты, доцент Роза Курманкулова, педагогика факультетининъ деканы, филология илмилерининъ кандидаты, доцент Меруерт Амангазиева эм Казах Республикасында яшаган ногай йигити Тимур Амангазиев келдилер. Ахан Мекежан оьзлерининъ мунда келувининъ бас мыра-

ды, ак ниети акында бизге кызыклы хабарлады:

– Келеткан 2018-нши йылдынъ 25-26-ншы майында «Историческая роль Эдиге в консолидации тюркских народов» деп аталган конференция озгармага ниетленемиз. Белгиленген шарага баыри келмеге суыйген аьдемлерди шақырамыз. Конференциядынъ бас мырады – Эдигединъ келбетин аьр кайсы яктан тергеп каравдынъ тамаларын савлай дуныя илми сообществосына коьрсетуьв. Эдиге баыри тюрк халкларынынъ атасы. Ногайлар Эдиге ногай болган, казахлар казах, башкирлер башкир, кара-

калпаклар каракалпак болган дейдилер. Биз ога таласкандай боламыз, ол уят ис. Тарих яктан да дурыссызлык болады. Конференция катнасувшыларын бизим колымызда болган эски карта ман таныстырмага суьемиз, онда Эдигединъ ерлери деп белгиленгенди коьрсеткимиз келеди. Солай ок конференцияда бир ойга келермиз деп сенемиз. Аялы бизге 1991-нши йыл Карашай-Шеркеш Республикасында болган конференциядынъ уйгынлавышыларыннъ, катнасувшыларыннъ атлары керек.

Конаклар Ногай районда А.Джанибеков эм Кадрия атындагы школаларында, район администрациясында, «Шоьл

тавысы» республикалык газетасынынъ редакциясында, уьлке танув музейде болдылар. «Шоьл тавысы» редакциясында болган йолыгыс бек йылы аялде оьтти. Мунда конаклар хабарласув озган аьсерде уллы Эдигединъ заманына коьштилер.

Конаклар Ногай районнан Карашай-Шеркеш Республикасына, Шешен Республикасынынъ Сары-Сув авылына, Махачкалага, Бабаюрт районуна, Сулакка бармага ниетленедилер. Оларды Терекли-Мектеб авыл яшавшысы Арслан Амангазиев оыз уйинде сыйлады.

Н.КОЖАЕВА.

Суьвретлерде: конаклар А. Джанибеков атындагы школасында.

КОНКУРС

Баьри куьшти – элдинъ оьрленуьвине

Дагестан Республикасынынъ Оькиметининъ Председателининъ биринши орынбасары А.Карибовтынъ буйрыгын толтыра келип, билдиремиз, 2017-нши йылдынъ коькк айынынъ 17-нши куьниннен алып карагыс айынынъ 5-нши куьнинне дейим Яслар ислери бойынша федераллык агентствосы ман биргелес «Роспатриотцентр» ФГБУ «Доброволец России-2017» деп Савлайроссия-

лык шара озгарады.

Шарадынъ бас мырады – Россия элинде яслар арасында волонтер ислерининъ негизли йорыкларын оьрлендируьв. Сол шара ишинде волонтерлардынъ проектли ислери де колтыкланаяк, яслар лидерлерининъ элди оьрлендируьв уышин эткен ислерин де басламага амаллар берилеек.

Шара 20 туьрли номинациялар бойынша оьтериледи. Шарада туьрли

волонтер, ямагат организациялары (катнасаык куьплерде 18-30 ясындагы яслар болмага керек) катнаспага боладылар. Солай ок, шара ишинде «Российское движение школьников» деген Ортакроссиялык ямагатпатшалык оьспир организациясы «Юный доброволец» номинациясы бойынша айырым шарасын да оьтереди. Мунда 17 яска дейим яслардынъ катнаспага ыхтыярлары

бар. Шарадынъ шартлары ман «Российское движение школьников» сайтында, <https://pdm.pf> адреси мен таппага бола-сыз.

Шарадынъ регионалык кезегинде катнаспага суьйгенлер, «http://добровольцы.россии.pf» адреси мен кирип, тийисли борышларды оьтпеге керек болады. Катнаспага суьйгенлер, алгасанъыз. Сизде баыри амаллар да, мырсатлар да бар.

«ЭКОНОМИКАДЫ АККА КАЙТАРУВ»

Налоглар эм арендалык тоълевлерди йыйыстырув аьллери акында

Быйылдынъ оьткен 8 айы ишинде «Ногайский район» МР еринде налоглар эм налог тувыл тоълевлердинъ айырым кеплери бойынша бюджет тапшырмаларды толтырув ягыннан заьлимдей колайсыз аьллер туьзилген.

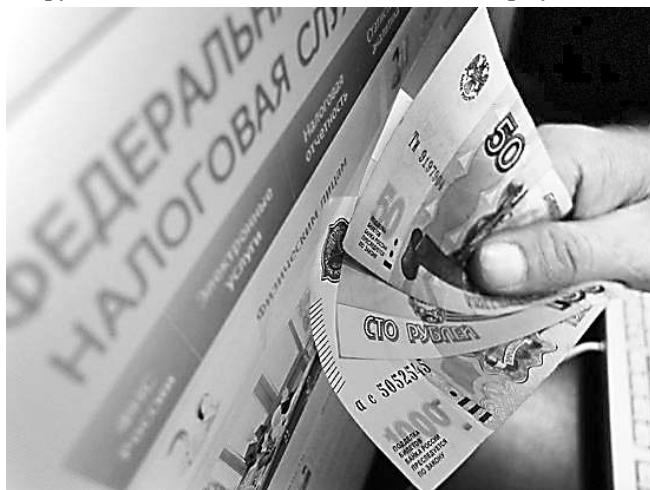
Сонынъ сырагысында байыр келимлери бойынша план толтырылмай калган. Сойтип, уьстимиздеги йылдынъ 8 айы ишинде муниципаллык туьзилсининъ косылма бюджетине налог эм налог тувыл келимлерининъ туьсуьви 65,7 миллион маьнет акша болган. Ол план белгилериннен 89,5 процент (73,4 миллион маьнет) эм йыллык планына каратылганда 54,3 процент (121,0 миллион маьнет) болады. Бюджетке 7,7 миллион маьнет акша туьспей калган. Республика бойынша быйылдынъ оьткен 8 айы ишинде келимлер яктан план белгилери 100,5 процентке толтырылган. Оьткен йылдынъ 8 айы ман тенълестиргенде, быйыл сол ок заман ишинде район бюджетине ярым миллион маьнеттен бираз артык келимлер туьскен. Олай дегенимиз, район бюджетине 53,1 миллион маьнет яде 89,7 процент эм йыл планына каратылганда 54,4 процент (97,6 миллион маьнет) келимлер туьскен деп белгиленген.

Авыл поселениелери бойынша аьллер де сога уасалы кебинде туьзилген. Поселениелер бюджетлерине быйылдынъ 8 айы ишинде планда коьрсетилген 14,2 миллион маьнет акша орынына 12,5 миллион маьнет акша (88,3 процент) эм йыллык планда белгиленген сан орынына 23,5 миллион маьнет акша (53,5 процент) туьскенлер.

Ортак бир авыл хозяйство налоги (ЕСХН) бойынша бюджет белгилери 1,9 кере артык толтырылган, йыллык планында коьрсетилген 2,1 миллион маьнет

орынына 2,5 миллион маьнет акша туьскен. Ер налого бойынша быйылдынъ 8 айлык планы 18,5 процентке артык толтырылган, планда 1,0 миллион маьнет деп коьрсетилсе, 1,2 миллион маьнет акша йыйылган. Ер боьликлерин сатуьдан келимлер планы 38,5 процентке толтырылган, планда белгиленген 0,6 миллион маьнет орынына 0,8 миллион маьнет акша туьскен. Соны ман бирге баска туьрли налог тувыл келимлери бойынша план 3 кере артык толтырылган, планда коьрсетилген 0,9 миллион маьнет орынына 3,3 миллион маьнет акша йыйналган. Ягарлык-майлав материалларына деген акцизлери бойынша план 104,8 процентке толтырылган, пландагы 6,0 миллион маьнет орынына 6,3 миллион маьнет акша туьскен.

НДФЛ (физический лицолардынъ келимлерине салынатаган налог) бизим районымыздынъ бас келимлер булагы деп саналады. Уьстимиздеги йылда келимлерке етисти. Январь-август айлары ишинде бу белгиленген налог бойынша план коьрсетимлери толтырылмаган (83,9 процент), йыллык планы болса 55,2 процентке толтырылган. 2017-нши йылдынъ 1-нши сентябрине планда коьрсетилген 39,5 миллион маьнет орынына 33,1 миллион маьнет акша келими туьскен. Тенълестируьв уьшин, оьткен йылдынъ сол ок болжалына 37,0 миллион маьнет акша туьскени белгиленген. Йылдынъ ызына дейим 26,9 миллион маьнеттинъ налогларын йюьв керек.

Муниципаллык туьзилсининъ бюджетин 2017-нши йылга кабыл этип алаьтканда, районнынъ косылма бюджетининъ келимлер кесегин кеплендиретеган налог эм налог тувыл келимлери бойынша негиз этилинип ДР финанслар министрствосыннынъ эсаплав коьрсетимлери мен муниципаллык туьзилсерининъ налог потенциалын белгилев бойынша Республикалык ведомстволар ара комиссиясыннынъ билдируьвлери алынганлар.

Оькинишке, ызгы йылларда бизим район налог потенциалы бойынша коьрсетимлерин тийисли кебинде эсапламаган эм якламаган. Сырагысында НДФЛ бойынша план коьрсетимлери коьтеринъки эм бюджетлер ара трансфертлер оьлшемлери тоьмен этилинип алынган. Соны ман байлаьныста йыл узагында НДФЛ бойынша баслапкы бюджет белгилери район администрациясыннынъ финанслар боьлиги мен туьзетилген эм район Депутатлар йыйыныннынъ сессиясында 5,4 миллион маьнетке тоьмен туьсирилип беркитилген. Соны ман бирге сол ок оьлшемге

акша тоьленип этилинетеган коьмеклерден туьсетеган келимлер бойынша план белгилери оьстирилген.

Район бюджетининъ тагы бир келимлер булагы деп налог тувыл келимлери саналады. Ама солардан да план толтырылмаган (94,1 процент), планда коьрсетилген 19,2 миллион маьнет орынына 18,1 миллион маьнет акша туьскен, йыллык планы (36,5 миллион маьнет) 48 процентке толтырылган. Авыллар бойынша ЕСХН налоги яктан бюджет белгилери 2,1 кере, ер налого бойынша 1,1 кере эм ер боьликлерин сатуьдан туьскен келимлери бойынша 1,4 кере артыгы ман толтырылган. План коьрсетимлери толтырылмаган: НДФЛ бойынша (97,8 процент), арендалык тоълевлер бойынша (81,6 процент), баска туьрли налог тувыл келимлери бойынша (49,2 процент) эм физический лицолардынъ муьлкине салынатаган налог бойынша (38,9 процент).

Оьз байыр келимлери яктан планларын «сельсовет Карасувский» (148,8 процентке), «село Червленые Буруны» (141,9 про-

центке), «село Эдиге» (114,4 процентке), «село Кумли» (108,6 процентке), «сельсовет Ортатюбинский» (102,2 процентке), «село Терекли-Мектеб» (102,2 процентке), «сельсовет Карагасский» (101,1 процентке) авыл поселение муниципаллык туьзилслери толтырмага уьлгиргенлер.

Сондай кепли келимлер бойынша оьз планларын «сельсовет Коктюбинский» (76,7 процент), «село Кунбатар» (71 процент), «сельсовет Арсланбековский» (48,1 процент) авыл поселение муцинипаллык туьзилслери толтырмаганлар.

Мине сондай аьллер туьзилген бизде аьли район бюджетине налог эм налог тувыл келимлерининъ туьсуьви яктан. Йыл кутылмага эндигиси 3 ай калып туры. Соны ман биз эгер баьримиз бирге косылып туьзилген аьллерден шыгуьв бойынша аьрекети шараларды коьрмесек, ол заман бюджетимиздинъ шыктажлар кесегин толтырып уьлгирмеекпиз. А ол зат бизим кулыкшыларымыздынъ кыйын аклары, учреждениелердинъ коммуналлык буйымлары, налоглар, балалардынъ школаларда эм балалар бавларында тамаклануьв эм с.б. керекли онъайлыклар. Ол да аз десенъиз, тагы да кредит борышларынынъ онъмаган уьйкен оьлшеми...

Тийисли кадерде финанскарыжлары болмаса, оьзинъиз билгенлей, кайдайды бир яшав яктан керекли соравларды сапатлы кепте шешуьв кыйынлы, а бирерде шешип те болмайсынъ. Сол себептен авыл поселениелер эм район администрацияларынынъ ис аьрекетинде налог потенциалын арттыруьвга, муниципаллык

туьзилслерининъ бюджетлерининъ байыр келимлерин оьстируьвге уьйкен маьне берилмеге керегеди. Бизим уьшин буьгуьнлерде ол бек керекли.

Бизге районымыздынъ бас негизли тармагы – авыл хозяйство эм сондай экономикадынъ баска керекли тармакларын оьрлендируьв керегеди. Ер боьликлерди муниципаллык керексинуьвлери эм инвестиционлык майданларынынъ инфраструктурасын туьзуьв уьшин кериге калдыруьв, онъайлы инвестиционлык топыракты курмага, муниципаллык туьзилиси еринде инвестиционлык аьрекетин демевлеьвши норматив-ыхтыяр актларды ислеьп аьзирлемеге эм беркитпеге тарык болады. Республикада яшавга шыгарылатаган баьри де патшалык программаларында катнаспага борышлымыз. Грантлар кебинде ДР авыл хозяйство эм тамак-азык министрствосы эм киши предпринимательство бойынша комитетининъ инвестиционлык проектлерин яшавга шыгаруьв уьшин берилетеган карыжларын тийисли йорыгы ман кулланмага, янъы производстволарды, янъы ис оьрларды туьзбеге керегеди. Киши предпринимательство субъектлерин колтыкламага тарык болады.

Муниципаллык туьзилиси бойынша налог потенциалын оьстируьв ниет пен алды ман аьр бир налог яктан налог салынатаган негизди толы кепте тергеп шыгуьв керегеди.

Р. СЕИТОВА,

«Ногайский район» МО администрациясыннынъ экономика боьлигининъ етекшисининъ кулыгын юри-туььви.

КАСПИЙСКЕ – 70 ЙЫЛ

Кала байрамы

Куьздинъ бир ярык, йылы куьнинде Каспийск оьзининъ 70 йыллык мерекесин белгиледи. Шатлыклы шаралар кала майданында эм Москва кинотеатрынынъ бас залында оьттилер. Мунда кала яшавшыларын кутламага республикамыздынъ Аькимбасы Р.Абдулатипов келди. Солай ок оьз соьзинде ол кала эм республика уьшин «Дагдизель» заводунынъ маьнесин белгиледи. «Каспийск – Дагестан тарихинде янъы калаларыннынъ бириси. Савлай элимизден аьдемлер мунда келип, «Дагдизель» заводунынъ курылысында белсенли катнасканлар. 1937-нши йыл Каспийск кала эсабында туьзилген. Онынъ биринши яшавшылары Ленин-

град каласыннан келген ишчилер болган. Буьгуьнлерде «Дагдизель» уьстинликли оьрленеди», – деди Рамазан Абдулатипов.

Оннан сонъ патшалык савгалар тапшыруьв бойынша Каспийск

каласынынъ мэри Магомед Сулейманов коьпйыллык ийги иси уьшин « За заслуги перед Республикой Дагестан» ордени мен савгаланды. Ийги иси уьшин медали мен «Дагдизель» заводунынъ кулыкшылары эм баскалар савгаландылар.

РФ Госдумасынынъ депутаты Юрий Левицкий РФ ФС Госдумасынынъ председателининъ оьринбасары, «Единая Россия» фракциясыннынъ етекхиси Владимир Васильевтинъ атыннан кутлавын окыды.

Солай ок байрам куьнинде калада туьрли выставкалар, ярма-лыклар, конкурслар, концертлер оьттилер.

Н. КОЖАЕВА.

ЙЫЛЫ ЭСКЕРУЪВЛЕР

Миллетлер – баска,
юреклер – бир

Аыр бир аьдем оьз балалыгына заман-заманы ман кайтады. Мен де оьз эсимде сол шагымнын ийги деген куьнлерин саклайман, оьзим аьллескен, юрегиме ювык аьдемлерди де эсиме аламан.

Уьйсалган авылымыз бир заманда уьйкен авыл болган деп белгили. Мунда Ногай шоьлинде энъ де уьйкен базарлардын бириси, эки уьйкен кербиш заводлар орынласкан болган. Озган оьмирдинъ 60-70-нши йылларында да авылымыз кишкей тувыл эди, меним балалыгым сол заманларга келди.

Авылда казах, шеркеш, орыс миллетли аьдемлер яшайтаган эдилер. Соьйтип, биз бир авыл – бир аьел болып яшайтаган эдик. Ана беттен бизим тукумга шеркешлер ювык болганга болар (энемиз шеркеш миллетли эди), анамыз нагаш юртына катнаспага суьетаган эди. Авыл ясуьйкени Салимет Ахметовадынъ аьели мен ювык аьллесетаган эди ол. Онынъ уьйкен кызы Кабират пан тенъ-

ган эди, болса да мен оьзимди онынъ касында паракат сезетаган эдим.

Мектебке де бир класска бардык, аьлиги заманда мектебте туьскен суьвретлеримизге карайман, биз бир-биримиздинъ янымызда турамыз. Сол балалыгымнынъ коьплеген эскеруьвлери коьз алдыма келеди. Салимет-нанай (ога авылда Дебет деп те айтатаган эди) бизди айырмайтаган эди, мени де оьзининъ унык кызындай коьрип суьетаган эди. Сыйыр савып, суьтти каймак этетеганын эсиме аламан, биз, кишкей кызлар, карап турамыз, сеператордынъ доьньгелеклеринде каймак калады, соны нанай бизге ашатады, бармагына алады, сол бармактан биз шеретлеп каймакты ялап аламыз. Аьлиги заманда балалар бармактан яламас эди деп ойлайман. Ол бизди физкультура дерисине йибермеге суьймейтаган эди, «ол неткен аьдет, кызларга ыстан кийдирип, орамда юргистип» деп баркылдайтаган эди. Биз бираз уьй-

мен мутпайман, мен де авылга келе калсам, Крымхан-амайды эм Сакинат-абайды коьрмей кайтпайтаган эдим. Оькинишке, Сакинат-абай аьли арамызда йок, амайды сорай тураман. Бир-биримиздинъ тойларымызда кыймас та болып олтырдык аьдетке коьре, ол бизи мен бирге оқыган тенъимиз Расул Классов пан бактысын байлады. Бирге аьвлетлердинъ тувганына суьйиндик, Расул ман Мадинадынъ биринши баласы Гульсагидадынъ аьел курганын да коьрип суьйинип турамыз. Мадина буьгуьнлерде суьйикли эней де болды. Классовлардынъ аьели узакта Ногай шоьлден, болса да байланысты уьзбеймиз. Мен де оларды бек сагынаман, бириншилей болып Мадина ман уьстинликлерим мен де, кайгыларым ман да боьлисип уьйренгенге болартагы, мага ол етпейди буьгуьнлерде. Бизим экевимизди кусататаганлар да болады. Орта-Тоьбе авылына барып калсам, ясуьйкенлер сорайдылар: «Сен Айшат па, Гульфира

лес болган, бирге оқыган, бирге ойнаган. Мен де оларга коьп барганман, мен де Салимет-нанайдынъ уныгы Айшат пан бирге оьстим. Оьстик бирге деп айтсам, хабарым да толы болмас, бирге оқыдык, бирге орамда ойнадык.

Бизим заманда балалар бавында ясли куьбине 2 ай болганда ок баратаган болган, соьйтип, меним Айшат пан (биз баьримиз де ога Мадина деп айтамыз) биринши расувымыз сонда болган деп ойлайман, балалар бавында тербиялашы Мадинадынъ анасы Сакинат Ахметова эди, ол бизди баскалардан айырмайта-

кен болганда, шеркеш тилинде айырым соьзлерге уьйретаган эди. Мадина ман 8-нши классты авылда битирип, Орта-Тоьбе авыл орта школына окумага бардык, экевимиз Кабират-абай уьйинде турдык. Сол йыллар да кызыклы эди, кишкей Тамара бизим арамызда юретаган эди (аьли болса Тамара-синълимиз оьзи тетей болып туры).

Мектебтен сонъ йолларымыз айырылды, йоллар айырылса да, оьзимиз айырылмадык, Аллага шуькир. Меним анам яшавдан эрте кешти, сол заман Ахметовлардынъ аьели мени коьтергишледилер, сол затты

ма?» деп.

Мине неше йылдан бери республикамызда Дагестан халкларынынъ бирлик куьни белгиленеди. Неше йыллардан бери бизим дослык бир куьн де шекленуьв сезимине бойсынмаган, ким кайсы миллет экени де бир де айтылмаган. Сол тувыл ма бирлик деген соьздинъ маьнеси? Сол дослык сезими дайымларга бизим яшавымызда калсын, аьвлетлеримизге, яс несирге оны баалап, биринши орынга салып уьйретейик.

Г. АБДУЛАКИМОВА.

Суьвретте: (онънан солга) А.Классова эм Г.Бекмуратова.

СТАЛИНГРАД СОГЫСЫНЫНЪ
75 ЙЫЛЛЫГЫНАБу эстеликке биз
алал

Сталинград согысында совет аьскерлери немецфашист аьскерлерин бузгышлаганлы 75 йыл толганын Дагестан Республикасында байрамшылавга аьзирленуьв бойынша план туьзилген.

Сол планга келисли кепте 2018-нши йылдынъ январь-февраль айларында Махачкала каласында В.В.Макаров атындагы согыс данъклы музейинде совет аьскерлери немецфашист аьскерлерин бузгышлаганлы 75 йыллыгына багысланган выставка оьтеек, шарады озгарувда ДР Маданият министерствосы, ДР ГБУ «Национальный музей Республики Дагестан имени А.Тахо-Годи» яваплы.

Келеек 2018-нши йылдынъ январь-февраль айларында Махачкалада «Республиканская государственная вещательная компания «Дагестан» ДР ГБУ-да тоьгерек стол уйгынланаяк, оны озгарувда ДР Миннац, РАН Дагестан илими орталыгы яваплылар.

Келеек йылдынъ февраль

айында Кизляр каласында А.С.Пушкин атындагы 6-ншы номерли Кизляр гимназиясында «Согыстынъ бактысы Сталинградта шешилди» деп аталган Йигитлик дериси болаяк, шарады озгарувда Кизляр каласындагы республикалык казак орталыгы яваплы.

2018-нши йылдынъ февраль айында Кизляр каласында «Республиканский казачий центр в г. Кизляре» ДР ГБУ-да каты куьн ислеген школадынъ окувшыларынынъ балалар суьврет ясав «Бу эстеликке биз алал» конкурсы болаяк, оны озгарувда ДР ГБУ «Республиканский казачий центр в г.Кизляре» яваплы.

Келеек йылдынъ февраль айында Махачкалада Невский орамындагы 6-ншы номерли уьйде Россия Федерациясынынъ миллет гвардиясынынъ аьскерлерининъ 6752-нши номерли аьскерлик боьлигине балалар эм яслар уьшин экскурсия озгарылаяк, шарады озгарувда Республикалык яслар орталыгы яваплы.

ИЙГИ ОьЗГЕРИС

Саваплык эткеннинъ
колы курымас

Янъыларда Дагестан Республикасынынъ бас каласы Махачкаладынъ Ленин районьнда бек ийги оьзгерис болды. Республикадынъ Аькимбасы Рамазан Абдулатиповтынъ куьш салувы ман ялгыз анасы ман яшайтаган сакат кызалак

турак уьй мен канагатланган. Бу бек ийги зат. Республикамыздынъ власть органлары керексинген аьдемлерге оьз ярдамларын этдилер. Сонынъ уьшин де айтылган болар – саваплык эткен аьдемнинъ колы курымас, – деп.

1-нши ОКТЯБРЬ – ЭСЛИ АЪДЕМЛЕР КУЪНИ

Ездемининъ ездей ислери

Куънбатар авылдынъ оз аьлеметлиги бар. Мунда тувган аьдемлер бурынъгы ногой аьдетлерди куъшли тутадьлар, аьвелгиден ата-бабаларымыздан калган кийгиз ясав усталыгын йоймаганлар, такпакларды эм айтувларды аьрув биледилер.

Карашай-Шеркеш патшалык педагогикалык университетинде мени мен бирге Куънбатар авылыннан кызлар окыганлар эм мен окув йылларымда олардынъ созлеринде кулланган такпакларды эм айтувларды эсимде калдырмага шалысагаган эдим. Бу авыл яшавшылары акында исси канлы аьдемлер, олар оз авылын, Элин, ерин, тилин бек баалайдылар эм суьедилер – сол затлар олардынъ канында эм оны олардан бирев де тартып алып та болмаяк деп эситкенмен.

Куънбатар авылын оззининъ оьскен, азиз юрты деп санаган, меним бир кардашларым бар. Олар сол авылдынъ энъ сыйлы дегенлердинъ бириси – Абу-Суфьян Ганиевтинъ аьели.

Абу-Суфьян Ганиев – баслангыш класслардынъ окытувшысы, сонъ савлай элге белгили, сулыплы военком болган, соны ога тапшырылган коьплеген грамоталары, савгалары шайытлайды. Ол Еньуь эм Элди коршалавы куьнлерине багысланып озгарылган базласувларда савгалы орынларды алган.

Абу-Суфьян Ахметович аьр дайым да командалык тыпаклыкты эм енъуьвге ымтылыс сезимлер-

ди байланыстырып билген, онынъ етекшиге тийисли ийги касиетлери коьп болган.

Абу-Суфьян Ганиев 1938-нши йылдынъ январь айынынъ 1-нде Куънбатар авылында уйкен аьелде тувган. Аьелде олар доьрт аьвлет: Алимардан, Арафа, Медина эм Абу-Суфьян. Олардынъ атларынынъ аьр бириси ислам дининен алынган алал атлар. Арафа –

Мединадагы Арафат тавы, Медина – еннет ердинъ аты, Суфьян – «суфий» деген созден.

Кишкей Абу-Суфьян биринши класска Бораншы авылынынъ школасына барган, 8-10-ншы классларды Терекли - Мектеб авылында, интернатта туруп, окыган. Сол йылларда интернат етекшиси ногой халкынынъ асыл патриоты – Кельдасов Бальбек Аджибайрамович

болган. Окытувшылары – Харитон Аджидаирович Лукмановты эм Антонина Ивановна Аджигельдиевады Абу-Суфьян Ахметович аьлиге дейим де йылувлыгы ман эскереди – аьдемлер баьри де оьлимли, тек олардынъ эткен аьрув ислери оьлимсиз. Ногой халкымызда айтув бар: « Яман аьдем оьлсе – кийими калар, аьрув аьдем оьлсе – аты калар», – деп.

1958- нши йыл ол Украина элининъ Днепропетровская областининъ Терны каласында эл алдында эр борышын толтырган. Ястынъ кызмет кылувы уш йыл ярымга созылган, неге десе олардынъ касында каты урыслар басланган, сол себегтен аьскерлер уйге кайталмаган. Абу-Суфьян Ганиев пен бирге аьскерде бизим районнынъ Карагас авылыннан Алибий Шураев, Уйсалган авылыннан Канбий Менглибаев эм Истамали Аманиязов болганлар.

«Истамали коьыз шалмага бек уста эди, эм биз онынъ шалганын тынълап та, бийип те завькланатан эдик», – деп аьскерде заманындагы куьнлерин йылы эскереди.

1959-нши йылда Абу-Суфьян Ганиев Аьскер сырасыннан келип, Сухокумск каласындагы буровойда ислеп баслаган. Оннан сонъ Кизляр каласында, сонъ Орта-Тюбе авылында окытувшы болып школада ислейди. Солай ок Куънбатар авыл школасында биология, химия дерисининъ окытувшысы да болады. Сол заманларда Терекли-Мектебтинъ етекшиси – Динислам Юсупович Адисов оны хош коьрип

алган.

1975-нши йылда Абу-Суфьян военком исине шыгады эм ийги иси мен мектеби ога эткен сенимди акалайды. Мунда бес йыл ислеп, тийисли тыншаювга шыгады.

Ол хатыны ман бирге 4 бала оьстирип, яшав йолына салады.

Абу-Суфьян Ахметовичти таныганлар бек аьдил, талаплы, оз исин бек суьйген, ога савлай юрегин берген дейдилер.

Макаламнынъ ызында, ездей баалы ислери болган ездем Абу-Суфьяннынъ келеятырган мереке-сине багыслап, мунавдай сыдыраларды язгым келеди:

Бек яс болып коьринесиз

Сексен толар ясынънан –

Мен йорайман толы йылга

Тек наьсиптен тасыган.

Талабынъды салып юрдинъ

Мектеб ислер ишинде.

Етимиске сонда етип

Балалар куьресуьвде.

Уйреткенсинъ балаларды

Кыргузга эм шабуьвга.

Туьбегин каты ыслап,

Тувра этип урмага.

Коьп аьлемет дерислеринъ

Аьзирлединъ яшавда.

Ниети эди солардынъ –

Биринши орын алмага!

Савлай ногой халкымнынъ атыннан сизинъ талабынъыз, эткен ислеринъыз уьшин, уйкен разылыгымды билдиргим келеди эм берк ден савлыгынъызды йоймай, аьли де коьп йыллар яшаганынъызды йорайман!

В. КИДИРНИЯЗОВА.

Суьвретте: А-С.Ганиев.

ЭЛИМИЗДИНЪ БАЪЛЕСИ

Ишки наьсипти кери кувалар

11-нши сентябрьде Россияда айыклык куьни белгиленди. Сосы куьн элимизде савлык саклав яшав кебин таралтув уьшин туьрли шаралар озгарылады. Бу байрам элимизде 1913-нши йылда белгиленип баслаган, дин булаклары болган уьшин Совет Союз заманында байрамшыланмаган эм тек 2005-нши йыл кайтадан тувган.

Аьдемлер дайым да спиртли ишимликлер ишер уьшин туьрли себеплер табадылар: яхшылыклар, конак сыйлав, йолыгыслар, йолга салув эм баскалар. Сол зат аьдетке де кирип калды. Ама ийги аьдет не экен ол? Балалар кишкейлей уйкенлердинъ ишкенин коьрип, олардан коьрим алмага яслар куьн сайын озгарылган байрамларда ишип уйренмеге боладылар. Ишки мен аьвлигип, тек байрамларда яде эригип эм ялкып тувыл, кыйынлыклардан баслайтаганлар да табылады. Ама ишки маь-

селеге маьселе коспаса, оны шешпейди. Соны биз баьримиз де, сонынъ сырасында ишкенлер де анълайдылар. Анъласа да ишкиди коймайдылар, оннан эсе, боьтен де кутыра бередилер. Ишкиден неше аьел бузылган, неше аьдем туьрли авырувлар тапкан. Нешевлер оззлерининъ эм баскалардынъ яшавларын узген эсирек аьлде коьлик айда-

мага олтырып. Неше кере сосындай авыр хабарларды эситкенмиз эм эсitemиз, ама ишип коьлик айдавлар аьли де токталмайды. Неге оззлерининъ ден савлыкларыннан, наьсипиннен яман касиетти йогары салады экенлер?

Уллы Аталык согысы тамамланганлы коьп йыллар оьтти, ама балалар уйлерин босамайды. Онда тербия-

ланган оьксиз балалардынъ коьбисининъ ата-аналары куьшли ишетаган аьдемлер болган. Сойтип аьдемлерди ишки оз баласынынъ акында да ойлап болмайтаган аьлге аккеледи.

Ызгы йыллар бизим яслар ишки мен аьвликпейдилер, динге маьне бередилер, спорт пан кызыксынадылар деп суьйinemиз. Ама яслар арасында ише-

таганлар аз тувыл. Туькеншилерден бизим авылдынъ яслары калай коьп пиво сатып алып ишедилер, биздеги аьллер де ишкиден тура мактангандай тувыл деп эситкенмен. Сога коьре, биз савлайы рахатлы болып болмаймыз. Авылымыздан элимиздинъ сырт калаларына бараятканда, биз омырамага турган, кишкей маштак уйли авыллардынъ касыннан оьтемиз. Сондай аьлге оларды ишки аькелген ме экен, олар баьри тапканларын ишкиге шыгара ма экен деген ой да келеди. Элимиздинъ сырт калаларынынъ яшавшылары уллы юма куьннен каты куьнге дейим кайсы кадер спиртли ишимликлер сатып алып ишетаганын билген бир аьдем де, тек туькенлердинъ иелериннен оззге, кыйналмай болмаяк, деп сонда ислеген туькеншилерден эситкенмен. Биз Россияда яшаган сонъ, ол бизим тувган элимиз болган сонъ мундагы аьллер

бизди кыйналдырмай болмайды. Россиядынъ онъайлыгына бизим аьр биримиздинъ бактысы бойсынады.

Статистикага коьре, йыл сайын элимизде ишкиден 75 мынъга ювык аьдем оьледи, 5 кыянатлыктынъ уьшевин аьдем эсирек аьлде этеди. 2009-ншы йыл Владимир Путин 2020-ншы йылга дейим алкогольга карсы политика концепциясына кол баскан. Сол концепциядынъ сырагысында Россияда спиртли ишимликлерди кулланув 55 процентке туьспеге тийисли. Концепциядынъ мыратларына таянып, элимизде ямагат коьп ерде спиртли ишимликлер ишпеге ярамайды, оннан оззге ясы етпегенлерге спиртли ишимлик саткан уьшин штрафлар коьтерилген. Сога коьре аьр бир аьдем ишки мен куьресуьвде озз онъайлыгын экинши сыдырага коьширип, колыннан келген коьмегин этер деп сенемиз.

Н. КОЖАЕВА.

АЪДЕТЛИ ЯРЫС

Баьтирдинъ эстелигине

Оьткен юма сонъгы куьн Нариман авылында уьйкен байрам болып озды. Бу куьн 45-нши кере согыс Данък орденининъ толы кавалери Алимхан Боранбай увылы Асановтынъ эстелигине багысланган волейбол турнири уйгынлы озгарылды.

Бу эстеликли озгериске багысланган шарады «Яслык» яслар орталыгынынъ етекшиси Сафар-Али Сарсеев ашты эм юритти, бу йыл соны уйгынлавшылар да олар эди. А. Асанов атындагы школадынъ азбарына йыйылган халкты школа етекшиси Джамалудин Айнадин увылы Эсиргепов хош келди соьзин айтып, йолыкты.

Оннан сонъ соьз «Ногайский район» МО акымбасы Мухтарбий Аджековка берилди.

«Бу шарадынъ озгарылувы – бизим баьтир ердесимиздинъ эли алдында эткен уллы исин белгилев болады. Аьдетке кирген, А.Асановтынъ эстелигине багысланган турнир яслардынъ патриотлык тербиясына, сонынъ озгарылувы тек Нариман авыл ясларына тувыл, савлай ногоай халкымызга, шоьлимизге ийги косымын этеди. Йылдан-йылга турнирде катнасатаган куьплердинъ агзаларынынъ да сулыпла-ры оьседи, уйгынлав да йогары дереже-де болады. Бу куьн тек нариманшылар-га тувыл, савлай ногоай халкына байрам болып оьтеегине шекленмеймен.

Турнирде катнасатаган баьрине де йогары уьстинликлерге етискенди, каравшыларды суьйиндирген ойынды коьрсеткенди йорайман. Уьстинликлер эм енъуь-

влер сизге»,- деди ол.

Эстеликли турнирдинъ басланувы алдында «сельсовет Коктюбинский» СП МО акымбасы Замир Суюндиков, Алимхан Асановтынъ уьйкен увылы Камалдин Асанов, Терекли-Мектеб авыл ясуьйкенлер советининъ председатели Шатемир Мунгишиев, ДР Халк Йыйынынынъ депутаты Мурзадин Авезов, А.Асановтынъ эстелигине багысланатаган турнирдинъ биринши уйгынлавшысы Зейнулла Менлигулов соьйледилер.

Мурзадин Авезов Камалдин Асановка Октябрь Социалист революциясынынъ 100 йыллык мерекесине багысланган медаль тапшырды.

Ойын кызыклы озды. Турнир бойынша баьриси 6 команда катнасты. Баьриси де аьруьв аьзирленген эди. Тек ойында енъуьвши де, енъылген де болады. Бу куьн биринши савгалы орынга Тарумов районынынъ волейбол куьби, экинши орынга Новодмитриевка эм уьшинши орынга Нариман авыл куьплери тийисли болдылар. Уьш куьплер де акшалай баргыга тийисли этилинди. Калган куьплер де савгасыз калмадылар. Асановлардынъ аьел фондыннан оларга да акшалай савгалар тапшырылдылар.

Баьтирдинъ эстелигине багысланган волейбол турнири кызыклы эм кызувлы озды.

А. КАРАКАЕВА.

Суьвретте: турнир озган шакта.

БАЙРАМ

Халклардынъ бирлиги дуныяды саклар

Янъыларда Дербент каласында дагестан халкларынынъ бирлик куьнине багысланган эм Дербенттинъ 2000 йыллыгын байрамшылавды тамамлаган байрам шаралар оьгтилер. Байрам шаралардынъ тамамлаган кезеги «Дербент-Дагестан-Россия: мынъйыллыклар хроникасы – халклардынъ татымлыгында дуния сакланар!» анъ-

театраллык шоу болды. Байрамда «Каспий: келеектеги уьшин бирге ислев» фору-мынынъ катнасувшылары ортакшылык эттилер.

«Мынъйыллыклар хроникасы» Нарын-Кала бер-китпесинде оьгтти. Байрам катнасувшыларынынъ алдына шыгып республика етекшиси Рамазан Абдулатипов соьйледи. Ол даге-

станлылардынъ, фарслардынъ, азербайджанлардынъ эм баска халклардынъ атабабалары ман салынган Дербент тамлары – дагестан халкларынынъ анъ байлыгынынъ куьшининъ уллы эсте-лиги деп белгиледи. Респу-блика Аькимбасы Дербент яшавшыларын тувган кала-сынынъ онъайлыгы уьшин каьр шекпеге шакырды.

ЙОЛ ЮРИС ЙОРЫКЛАРЫ

Коьлик айдавшы, яшавынъ оьз колынъда!

Дагестан Республикасынынъ яшавшыларынынъ коьбиси каьр шеккен халк хозйяствосынынъ бас тармагы авыл хозйяствосы болады, сога коьре респу-бликамыздынъ йоллары ман коьп тракторлар эм авылхо-зйястволык техника юреди. Сосындай коьлик амаллар йолларда кавыфлы аьллер туьзедилер. Солай ок тра-кторларды, баска авылхозяй-стволык техникады куллан-ган аьдемлердинъ куьнаси мен йолларда йол-коьлик кателер болады.

Тракторлардынъ, авыл-хозйястволык техникадынъ, автокранлардынъ катнасу-вы ман болган йол-коьлик катесининъ себеплери бас деп айырым коьлик амал-ларды кулланувда йоры-ктарды тутпавлык болады.

Тракторлардынъ, баска авылхозйястволык эм айы-рым техникадынъ айда-вшыларынынъ катнасу-вы ман болатоган йол-коь-лик кателерининъ алдын шалув ниет пен, Дагестан Республикасында ДР бой-ынша МВД-дынъ буйры-

гы ман 2017-нши йылдынъ 22-нши сентябринде «Трак-тор» эм «Мототранспорт» деген алдын шалув шара-лар оьтеди.

Мотоцикл айдавшылар туткан административли яваплык акында эсинъизге салайык.

Россия Федерация-сынынъ йол юрисининъ йорыкларынынъ 2.1.2 пун-кты бойынша: мотоцикл айдавшы мотоциклды тек мотошлем кийип айдама-га эм оны киймеген аьде-ди мотоциклга олтыртпа-га ярамайды. Сосы йорык-ка бойсынмаган аьдем РФ КоАП 126-ншы пунктна келисли кепте 500 маьнет административли штраф тоьлемеге тийисли.

Статистикага келисли йол юрис катнасувшылары-нынъ тек 1 проценти мото-цикл айдавшылары болады, ама олар йолда кателенип, ян бергенлердинъ 19 про-центин туьзедилер, мото-цикл айдавшыларынынъ ян беруьвининъ 80 процен-ти басын авыртув, урув ман байланыслы.

Йолларда мотоцикл айдавшылардынъ яшавын мотошлем коршалайды. Коьлик айдавшыды авто-коьликтинъ ябык болувы саклайды, мотоцикл айда-вшыды саклагандай зат йок. Йолда кате болса, мотош-лем ортасыннан ярылма-га болады, ол йок болса – аьдемнинъ басы бузылады. Буьгуьнлерде эки тегер-шлики скутер деп аталган коьлик кенъ яйылган деп саналады.

Россия Федерациясы-нынъ йол юрисининъ йоры-кларынынъ 2.1.1.пунктына келисли кепте скутер айдавшы полиция куллык-шысы тилегенлей ок, тер-гев уьшин коьлик айдав шайытламасын яде кесек заманга сосындай коьлик-ти айдамага берилген ыхты-ярды шайытлаган кагытты коьрсетпеге тийисли.

Аявлы коьлик айдавшы-лар, йол юрис йорыкларын бузбанъыз!

А. ЭДИЛЬБАЕВ,

ООП бойынша полиция начальнигининъ орынбаса-ры, полиция подполковниги.

Мен боларман суьвретши

Мен оьскенде болаякпан суьвретши.

Элди кезип юреекпен дуныяда.

Суьврет алып суьйинтермен атамды,

Аьли болса мен уьйренип тураман.

Г. БЕКМУРАТОВА.

Билдируьв

Ногай районнынъ Терекли-Мектеб авыл А.Ш.Джанибеков атындагы орта школасы ман 1995-нши йылда Татъя-

на Викторовна Ромазановадынъ атына берилген А 187237 номерли аттестат куь-шиннен тайган деп эсапланады.

«ШОЫ ТАВЫСЫ»
(ГОЛОС СТЕПИ)

+6

ТОКТАСТЫРУВШЫ:
Дагестан Республикасынынъ Баспа эм информация министрствосы.
Бас редактордынъ орынына
ХАНОВ М.А.Ю.

Дагестан Республикасы бойынша Байланыс информациялык технологиялар эм коьлем коммуникациялар тармагында тергев салув бойынша Федераллык служба управленисинде регистрацияланган.

Регистрациялык номери ПИИ №ТУ 05-00359 (12 декабрь 2016 й.)

Колязбаларга рецензия берилмейди. Олар кери ызына кайтарылмайдылар. Авторлар ой токтаслары редакциядыкы ман келиспеске боладылар. Авторлар язылмалары уьшин яваплылар. ДР-нынъ Баспа эм коьлемлик коммуникациялар бойынша комитети.

Баспалавга кол басылув заманы – 17 саватте. Баспалавга кол басылган – 16 саватте.

Адрес редакции и издателя:
368850, Республика Дагестан, Ногайский район, с.Терекли-Мектеб, ул.К.Маркса, 49
Газета «Голос степи».
Электронный адрес: sholtavisi@mail.ru

Официальный сайт газеты (www.golos-stepi.ru)

Телефоны:
Общий отдел – 21-4-71
Индекс – 51365

Газета выходит 52 раза в году.
Тираж – 3000 экз.
Цена – 5 рублей.
Реклама и объявления публикуются по договорным ценам.

Газета отпечатана в типографии ГАУ РД «ИД «Дагестан» по адресу:
367018, ДР, г.Махачкала, Проспект Петра I, 61.